Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

Dydaktyka historii w szkole podstawowej: teoria i praktyka

Sylabus zajęć

Informacje podstawowe

Kierunek studiów historia - studia nauczycielskie **Specjalność** - **Jednostka organizacyjna** Instytut Historii i Archiwistyki **Poziom studiów** jednolite magisterskie **Forma studiów** studia stacjonarne **Profil studiów** ogólnoakademicki	**Cykl dydaktyczny** 2024/25 **Forma weryfikacji uzyskanych efektów uczenia się** Egzamin na ocenę, Zaliczenie bez oceny **Języki wykładowe** polski **Obligatoryjność** Obowiązkowy **Blok zajęciowy** Przedmioty ogólne/obligatoryjne

Koordynator zajęć	Agnieszka Laszczak-Słaby
Prowadzący zajęcia	Agnieszka Laszczak-Słaby

Okres	**Forma weryfikacji uzyskanych efektów uczenia się**	**Liczba punktów ECTS**
Semestr 5	Egzamin na ocenę **Forma zajęć / liczba godzin / forma zaliczenia** • Wykład: 15, Egzamin na ocenę • Ćwiczenia audytoryjne: 30, Zaliczenie bez oceny	3

Okres	**Forma weryfikacji uzyskanych efektów uczenia się**	**Liczba punktów ECTS**
Semestr 6	Zaliczenie bez oceny **Forma zajęć / liczba godzin / forma zaliczenia** • Praktyka zawodowa: 30, Zaliczenie bez oceny	2

Cele kształcenia dla zajęć

Kod	Cel
C1	1. Poznanie i pogłębienie przez Studentów znajomości specyfiki historii i jej struktury jako szczególnej dziedziny pomocnej do poznania współczesnego życia społecznego. 2. Nabycie przez Studentów wiedzy o procedurach edukacyjnych, stosowanych w nich metodach nauczania – uczenia się, środkach dydaktycznych i formach nauczania historii w szkole podstawowej. 3. Poznanie przez Studentów specyfiki nauczania uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. 4. Opracowanie przez Studentów scenariuszy lekcji, sytuacji dydaktycznych, rozpoznawanie przez Studentów trudności edukacyjnych. 5. Przygotowanie Studentów do prowadzenia lekcji próbnych w szkole.

Wymagania wstępne

Student posiada podstawy wiedzy historycznej obejmującej całość historii od starożytności do współczesności – ze względu na systematyczną edukację historyczną w szkole oraz pozaszkolne historyczne oddziaływania edukacyjne, zna w stopniu zaawansowanym dzieje starożytne, średniowieczne i z zakresu historii nowożytnej, posiada podstawową wiedzę z zakresu komunikacji i technologii przekazywania informacji w oparciu multimedia. Posiada także wstępną wiedzę z psychologii i pedagogiki ze względu na realizowane z tych dyscyplin kursy.
Student: opanował podstawowe umiejętności związane z gromadzeniem i przetwarzaniem informacji pozyskiwanych ze źródeł i literatury przedmiotu (poszukiwanie, organizacja, selekcja, analiza, krytyka i interpretacja zawartych w nich informacji), posiada podstawowe umiejętności warsztatu historyka, dostrzega i rozróżnia różne formy przekazu wiedzy o dziejach funkcjonujące w obiegu społecznym, zwłaszcza w odniesieniu do historii najnowszej.

Efekty uczenia się dla zajęć

Kod	Efekty uczenia się dla zajęć w zakresie	Efekty uczenia się dla kierunku	Metody weryfikacji osiągnięcia efektów uczenia się dla zajęć
Wiedzy:			

Kod	Efekty uczenia się dla zajęć w zakresie	Efekty uczenia się dla kierunku	Metody weryfikacji osiągnięcia efektów uczenia się dla zajęć
W1	Student: - ma zaawansowaną wiedzę z zakresu uwarunkowań nauczania historii w szkole podstawowej, zna treść podstawy programowej kształcenia ogólnego i w szczególności nauczania przedmiotu: historia, Student zna także treści nauczania historii występujące na innych przedmiotach w szkole podstawowej – zwłaszcza z języka polskiego, plastyki, muzyki. Ma wiedzę o alternatywnych pozaszkolnych formach edukacji historycznej i ich skutkach. - zna różne narracje historyczne przedstawiające wyniki badań nad przeszłością Polski i powszechną, zna ich odwzorowanie w stosowanych programach nauczania i podręcznikach historii w szkole podstawowej; - zna i posługuje się fachową terminologią z zakresu dydaktyki historii, w szczególności zna zasady poprawnego definiowania celów edukacji historycznej w szkole podstawowej uzależnione od treści nauczania, możliwości percepcyjnych uczniów, społecznych potrzeb, instrumentalizacji zależnej od bieżącej polityki oświatowej władz; - posiada zaawansowaną wiedzę na temat metod nauczania historii w szkole podstawowej, uwarunkowań ich doboru w zależności od możliwości poznawczych i kształcących ucznia oraz form organizacyjnych nauczania; Student zna procedury osiągania celów edukacji związane z charakterem treści nauczania. Zna różnorodne scenariusze lekcji historii dostępne w przestrzeni publicznej – publikowane tradycyjnie i w sieci elektronicznej; zna różnice w ujęciach historiograficznych na przykładzie dowolnej tematyki historycznej ujętej w podstawie nauczania – uczenia się historii w szkole podstawowej. Zwłaszcza zna najnowsze sposoby publikowania treści historycznych odnoszących się do dziejów najnowszych; - widzi relacje i zależności między przeszłością a aktualnymi wydarzeniami, dostrzega genezę współczesnych stosunków społecznych w przeszłości, zauważa wpływ wiedzy historycznej na postawy społeczne uczniów –szczególnie zna wpływ wojny na przemiany demograficzne, społeczne polityczne, gospodarcze i kulturowe na świecie; - zna podstawowe metody badawcze i narzędzia pracy warsztatu historyka przede wszystkim w zakresie odczytywania treści źródła i jego znaczenia dla rekonstrukcji przeszłości i tworzenia jej opisu	D.1.W14, D.1.W2, D.1.W4, D.1.W5, D.1.W6, D.2.W1, K_W02, K_W03, K_W05, O.W14, O.W4	Egzamin pisemny, Egzamin ustny, Egzamin praktyczny, Projekt indywidualny, Portfolio, Aktywność, Udział w dyskusji, Ćwiczenia w szkole, Praca pisemna (esej), Egzamin, Prowadzenie zajęć w szkole - symulacja
Umiejętności:			

Kod	Efekty uczenia się dla zajęć w zakresie	Efekty uczenia się dla kierunku	Metody weryfikacji osiągnięcia efektów uczenia się dla zajęć
U1	Student: - zdobywa wiedzę samodzielnie, dokonuje jej strukturyzacji ze względu na przydatność dla poszczególnych celów nauczania – uczenia się ucznia. Wykorzystuje przy tym wskazówki opiekuna dydaktycznego, - potrafi wskazać i omówić wpływ różnych dróg kształcenia historycznego na tworzenie się warstwy informacyjnej, perswazyjnej, normatywnej i metodologicznej wiedzy historycznej uczniów oraz na jej wykorzystanie bieżących sytuacjach poznawczych; personalizuje nauczanie historii - definiuje i poprawnie stosuje pojęcia historyczne oraz kreuje wynikające z nich sytuacje dydaktyczne. Przede wszystkim rozumie na czym polegają metody nauczania w szkole podstawowej, takie jak: opowiadanie, opis, pogadanka, dyskusja, tzw. metody aktywizujące, praca pod kierunkiem z wykorzystaniem różnorodnych środków dydaktycznych; - wykorzystuje i analizuje oraz opracowuje sytuacje dydaktyczne na lekcje w oparciu o wybrane źródła historyczne i teksty historiograficzne dotyczące wiedzy z zakresu historii przewidzianej do poznania przez uczniów w trakcie szkolnej nauki. Potrafi określić ich historyczny kontekst i wynikające z tego konsekwencje poznawcze i kształcące, dostrzega ich instrumentalny potencjał i jego skutki dla postawy zainteresowania przeszłością uczniów; - wykorzystuje podstawowe elementy warsztatu badań historyka w zakresie zapoznania z nimi uczniów, przede wszystkim wskazuje uczniom na znaczenie źródła dla opracowania naukowej narracji historycznej i dowolnej opowieści o przeszłości, wykorzystując przy tym dostępne uczniom z domu rodzinnego i środowiska przykłady źródeł: zdjęcia, pamiątki rodzinne, obiekty architektury, a nawet pamiętniki i inne zapiski o charakterze narracyjnym. Jest w stanie przedstawić uczniom na czym polega genealogiczna metoda badań historycznych; - formułuje tezy i argumentuje je, wykorzystując przykłady wypowiedzi różnych historyków. Umie zająć stanowisko wobec występujących w obiegu społecznym i kulturowym odmiennych wizji przeszłości, dostrzega ich znaczenie dla kształtowania postaw aktywności publicznej; - komunikuje się w języku ojczystym z zastosowaniem profesjonalnej terminologii właściwej dla nauk historycznych. Przede wszystkim stosuje pojęcia historyczne w ich dziejowym znaczeniu i kontekście. Potrafi wskazać uczniom przyczynę ich zmienności wynikającą z historycznego kontekstu i współczesnych uwarunkowań (zwłaszcza zastosowanych badań); - określa i potrafi krytycznie ocenić stan swojej wiedzy i umiejętności fachowych z zakresu: przygotowania merytorycznego do nauczania historii, dydaktyki historii, wiedzy psychologiczno – pedagogicznej pozwalającej mu rozwiązywać podstawowe problemy wychowawcze w szkole, - potrafi wykorzystać mapę i oś czasu oraz inne formy chronologicznego i przestrzennego osadzenia w czasie zdarzeń historycznych oraz uświadomić ich znaczenie uczniom dla przestrzennej i chronologicznej orientacji w dziejach.	D.1.U5, D.1.U7, D.1.U8, D.1.U9, D.2.U1, K_U05, K_U06, K_U20, O.U11, O.U12, O.U2, O.U4, O.U6	Egzamin pisemny, Egzamin ustny, Egzamin praktyczny, Projekt indywidualny, Portfolio, Aktywność, Udział w dyskusji, Ćwiczenia w szkole, Praca pisemna (esej), Egzamin, Prowadzenie zajęć w szkole - symulacja

Kod	Efekty uczenia się dla zajęć w zakresie	Efekty uczenia się dla kierunku	Metody weryfikacji osiągnięcia efektów uczenia się dla zajęć
Kompetencji społecznych:			
K1	Student: - rozumie i akceptuje konieczność przestrzegania norm etycznych w pracy historyka oraz popularyzacji wiedzy historycznej: przed wszystkim postawy rzetelności, obiektywizmu i sceptycyzmu wobec faktów historycznych oraz ich obrazu funkcjonującego w obiegu informacyjnym. Ma świadomość społecznego znaczenia pracy nauczyciela historii i ją kreuje; - uznaje i szanuje różnice punktów widzenia determinowane różnym podłożem narodowym i kulturowym oraz społecznym. Akceptuje odmienne interpretacje przeszłości wynikające z doświadczeń rodzinnych uczniów, przy jednoczesnym zachowaniu rzetelności faktograficznej i zgodności wartościowania przeszłości z uniwersalnym systemem wartości – zwłaszcza w odniesieniu do praw człowieka; - wykazuje odpowiedzialność i odwagę cywilną w przedstawianiu zgodnego z aktualnym stanem wiedzy historycznej obrazu dziejów i dostrzega instrumentalizację historii przez grupy narodowe, społeczne, religijne i polityczne, a także grupy profesjonalnych historyków oraz ich wpływ na postawy uczniów i całych społeczeństw. Wskazuje uczniom na przełomowe znaczenie ustaleń historyków w odniesieniu do współczesności, będących w opozycji wobec utrwalonych w oficjalnej historiografii poglądów; - ma świadomość zakresu swojej wiedzy historycznej i umiejętności warsztatowych nauczyciela historii w szkole podstawowej i rozumie potrzebę dalszego, ciągłego rozwoju kompetencji w zakresie fachowym, ogólno humanistycznym, komunikacyjnym, dydaktycznym, pedagogicznym i psychologicznym, jak też kompetencji personalnych i społecznych; - wykazuje niezależność i samodzielność myśli, szanując jednocześnie prawo innych osób do wykazywania tych samych postaw, przede wszystkim podczas stosowanej w szkole podstawowej dyskusji stwarza warunki do ich zademonstrowania; - jest zdolny do okazywania zrozumienia dla świata wartości i postaw ludzi w różnych okresach i kontekstach historycznych. Uczy uczniów otwartości na nie. Wskazuje na niebezpieczeństwo wynikające z nietolerancji i nieposzanowania praw człowieka; - potrafi pracować w zespole na różnych stanowiskach, podejmuje się kierowanie małym zespołem i przyjmuje odpowiedzialność za efekty pracy. W tym celu wykorzystuje różne formy nauczania – uczenia się, w tym zespołowego.	D.1.K1, D.1.K3, D.1.K7, D.1.K8, K_K01, K_K03, K_K05, K_K06, O.K1, O.K3, O.K7	Egzamin pisemny, Egzamin ustny, Egzamin praktyczny, Projekt indywidualny, Portfolio, Aktywność, Udział w dyskusji, Ćwiczenia w szkole, Praca pisemna (esej), Egzamin, Prowadzenie zajęć w szkole - symulacja

Treści programowe dla zajęć

Lp.	Treści programowe dla zajęć	Efekty uczenia się dla zajęć	Formy zajęć
1.	Składniki historii i wiedzy historycznej: fakt (konstatacja faktograficzna), wydarzenie, zjawisko, proces), Rola pozaźródłowej wiedzy w kreowaniu składników wiedzy o historii i jej wpływ na nauczanie historii. Historia jako obraz przeszłości. Elementy opisu faktografii; czas i przestrzeń – przedstawienie tych elementów historii w treściach nauczania (podstawa programowa, podręcznik) Pozafaktograficzne składniki wiedzy historycznej: mity i stereotypy oraz ich znaczenia dla konstruowania wiedzy uczniów oraz kształtowania ich postaw społecznych; Ogólne zasady nauczania i ich przestrzeganie w edukacji historycznej; Autonomiczne zasady kształcenia historycznego w szkolnej nauce historii; Narracja historyczna jako efekt konstruowania obrazu historii przez historyka. Rola źródła w rekonstrukcji przeszłości. Pozahistoryczne narzędzia tworzenia narracji: logika, pojęcia, metafory, wnioskowanie dedukcyjne, redukcyjne i indukcyjne, generalizacja – znaczenie tych procedur w nauczaniu historii; Kryteria doboru treści nauczania historii – historia naukowa a historia dydaktyczna. Pozanaukowe kryteria doboru treści nauczania w szkole podstawowej; Pojęcia historyczne. Kształtowanie pojęć i ich rozwój w trakcie edukacji szkolnej. Rola pojęć w narracji historycznej. Klasyfikowanie i kategoryzowanie pojęć historycznych. Uzależnienie treści pojęć od czasu i przestrzeni; Niektóre pojęcia wiążące narrację i ich historyczny rozwój: państwo, rewolucja, kultura, cywilizacja, naród, nacjonalizm, tolerancja; Strategie kształcenia historycznego – nauczanie przez działanie, przeżywanie, odkrywanie i badanie – rola strategii nauczania historii w szkole podstawowej w zakresie planowania pracy nauczyciela; Historia jako nauka, przedmiot nauczania w szkole, podział historii, kryteria podziału – egzemplifikacja i wyjaśnienie treści historycznych w nauczaniu – narzędzia tych działań w edukacji historycznej, zadania szkoły w prezentacji obrazu przeszłości; Źródło historyczne w badaniu i nauczaniu; Aktualne podręczniki historii dla szkoły podstawowej – budowa zewnętrzna i wewnętrzna, role i funkcje podręcznika; Dydaktyka historii – definicja dydaktyki historii, przedmiot badań dydaktyki historii, perspektywy rozwoju dydaktyki historii; Historia jako przedmiot szkolny. Aktualnie obowiązująca podstawa programowa do nauczania historii w szkole podstawowej – jej założenia, treść i wykładnia: ministerialna, publicystyczna i popularyzacyjna – szkolna, znaczenie podstawy dla organizacji pracy nauczyciela historii, nowa koncepcja podstawy programowej; Cele edukacji historycznej w szkole podstawowej i ich zmienność - źródła formułowania celów: podstawa programowa, programy i podręczniki historii, osobowość ucznia, oczekiwania społeczne, polityczne i ideologiczne, stan nauki historycznej , możliwość ich osiągnięcia w wyniku procesu nauczania – cele operacyjne, etapowe, perspektywiczne i ogólne. Sposoby definiowania celów i ich instrumetalizacja; Aktualne podręczniki historii dla szkoły podstawowej – budowa zewnętrzna i wewnętrzna podręcznika, analiza meritum i sposobów jego przedstawienia przez podręcznikowe nośniki treści nauczania; Środki dydaktyczne w nauczaniu historii; podręcznik, środki symboliczne (mapa, diagramy), materiał ilustracyjny – jego znaczenie w kształtowaniu wiedzy i umiejętności uczniów (obrazy, karykatury, zdjęcia); Standardowe i niestandardowe metody nauczania historii w szkole podstawowej: opis, opowiadanie, praca pod kierunkiem, rozmowa nauczająca (pogadanka), tzw. metody i techniki aktywne; Praca ze źródłem historycznym; Lekcja historii – budowa – ogniwa lekcji i ich znaczenie dla pracy uczniów i nauczyciela, typy lekcji, konspekt lekcji historii – różnorodność konspektów; Planowanie pracy nauczyciela historii, kultura dydaktyczna i wiedza merytoryczna nauczyciela historii; Formy utrwalania wiedzy. Kontrola i ocena osiągnięć uczniów; Konspekty lekcji. Przygotowanie prezentacji do lekcji historii; Wycieczka edukacyjna z historii; Zróżnicowane potrzeby uczniów; Warsztat nauczyciela historii.	W1, U1, K1	Wykład, Ćwiczenia audytoryjne, Praktyka zawodowa

Informacje dodatkowe

Semestr 5

Forma zajęć	Metody i formy prowadzenia zajęć
Wykład	Wykład, Projekt, Warsztaty
Ćwiczenia audytoryjne	Projekt, Praca w grupie, Warsztaty, Ćwiczenia

Forma zajęć	Warunki zaliczenia zajęć
Wykład	Wykaz literatury uzupełniającej – to jest także literatura obowiązkowa dla studentów realizujących kurs w formule IOS lub też nieuczestniczących z różnych powodów w wykładach – trzeba osiągnąć efekty uczenia się. Jeżeli student nie uczestniczy w więcej niż 75 % wykładów – 3 lektury; mniej niż 50% wykładów – 2 lektury; mniej niż 25% - jedna lektura. Ale w tym fragmencie, który odnosi się do zagadnień merytorycznych kursu. Oczywiście Studentów, którzy mają zgody na IOS obowiązują także te same warunki zaliczenia kursu (egzamin i ćwiczenia), co pozostałych Studentów. **Kryteria oceny:** Ocena dostateczna – student opanował w stopniu zadowalającym założone dla kursu efekty uczenia się. Ocena dobra – student spełnił kryteria oceny dostateczny, a ponad to wykazał się wiedzą wykraczająca poza podstawowy zakres literatury podstawowej i ponadprzeciętna aktywnością w dyskusji i pracach projektowych (pisemnych). Ocena bardzo dobra – student spełnił kryteria oceny dobry, a ponadto wykazał się znacznie poszerzoną wiedzą oraz zdolnością analizy i interpretacji źródeł w szerokim kontekście historycznym, jak też formułowaniem i prezentacją trafnych i autonomicznych sądów.
Ćwiczenia audytoryjne	Wykaz literatury uzupełniającej – to jest także literatura obowiązkowa dla studentów realizujących kurs w formule IOS lub też nieuczestniczących z różnych powodów w wykładach – trzeba osiągnąć efekty uczenia się. Jeżeli student nie uczestniczy w więcej niż 75 % wykładów – 3 lektury; mniej niż 50% wykładów – 2 lektury; mniej niż 25% - jedna lektura. Ale w tym fragmencie, który odnosi się do zagadnień merytorycznych kursu. Oczywiście Studentów, którzy mają zgody na IOS obowiązują także te same warunki zaliczenia kursu (egzamin i ćwiczenia), co pozostałych Studentów. poza tym odpowiednia obecność i aktywność na ćwiczeniach

Semestr 6

Forma zajęć	Metody i formy prowadzenia zajęć
Praktyka zawodowa	Ćwiczenia zintegrowane z realizacją praktyk zawodowych

Forma zajęć	Warunki zaliczenia zajęć
Praktyka zawodowa	Poprawne przeprowadzenie lekcji, aktywność podczas omawiania lekcji innych studentów, obecność na zajęciach co najmniej 80%

Literatura

Obowiązkowa

1. Bieniek M., Dydaktyka historii. Wybrane zagadnienia, Olsztyn 2007, Chorąży E., Konieczka – Śliwińska D., Roszak S., Edukacja historyczna w szkole. Teoria i praktyka, Warszawa 2008, Dydaktyka historii. Nowe perspektywy, red. D. Konieczka-Śliwińska, PWN 2023; Wykaz literatury może być uzupełniony w trakcie zajęć, ze względu na możliwość jej opublikowania (np. z II Ogólnopolskiej Konferencji Dydaktycznej – temat: kanon historii)
2. 1. Podstawa programowa, 2. Programy i podręczniki stosowane w nauczaniu historii, W przypadku literatury podstawowej – do wykorzystania tylko te publikacje lub ich fragmenty, które są przydatne do poznania zagadnień zapisanych w treściach kursu. Podstawa programowa i podręczniki do nauczania historii – tylko aktualnie obowiązujące.

Dodatkowa

1. Bereźnicki F., Dydaktyka szkolna dla kandydatów na nauczycieli, Kraków 2015. Brynkus J., Gry dydaktyczne inspiracją do tworzenia narracji historycznej przez uczniów, w: Historia 2.0. Materiały sympozjum Panta Rhei XIX Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich, Lublin 2014. Foto-historia. Fotografia w edukacji historycznej, Poznań 2012.
2. Obraz, dźwięk i smak w edukacji historycznej, t. VII, Toruń 2010; Sanojca K., Historyczne gry dydaktyczne – rozrywka, regionalizm, refleksja, Wrocław 2018; Tradycja i mity w edukacji historycznej w dobie reformy, t. I, Toruń 2004; Wizualizacje historii, t. IX, Toruń 2012.

Nakład pracy studenta i punkty ECTS

Semestr 5

Rodzaje zajęć studenta	**Średnia liczba godzin* przeznaczonych na zrealizowane rodzaje zajęć**
Wykład	15
Ćwiczenia audytoryjne	30
Przygotowanie do zajęć	10
Przygotowanie do zaliczenia	10
Przygotowanie projektu	5
Przygotowanie prezentacji multimedialnej	5
Przygotowanie do egzaminu	15
Łączny nakład pracy studenta	**Liczba godzin** 90
Liczba punktów ECTS	**ECTS** 3

* godzina (lekcyjna) oznacza 45 minut

Semestr 6

Rodzaje zajęć studenta	**Średnia liczba godzin* przeznaczonych na zrealizowane rodzaje zajęć**

Praktyka zawodowa	30
Przygotowanie projektu	5
Przygotowanie prezentacji multimedialnej	10
Przygotowanie do zajęć	10
Pozostałe godziny w kontakcie	5
Łączny nakład pracy studenta	**Liczba godzin** 60
Liczba punktów ECTS	**ECTS** 2

* godzina (lekcyjna) oznacza 45 minut